

Можливості та виклики використання мобільних платежів і банкінгу для відновлення економіки України

Opportunities and challenges of using mobile payments and banking for Ukraine's economic recovery

Юрій Задворний

аспірант кафедри фінансів, e-mail: y.zadvorniy@gmail.com, ORCID: 0009-0004-5209-8529

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

Iurii Zadvorniy

PhD student, e-mail: y.zadvorniy@gmail.com, ORCID: 0009-0004-5209-8529

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine

Received: December 17, 2024 | Revised: December 25, December 2024 | Accepted: December 31, 2024

JEL Classification: G15, G18, O16

DOI: 10.33445/sds.2024.14.6.16

Мета роботи: є дослідження можливостей і викликів впровадження мобільних платежів та банкінгу для забезпечення економічної стабільності та відновлення економіки України в умовах війни та в післявоєнний період.

Метод дослідження: статистичний аналіз, емпіричний аналіз, кейс-стаді, якісний аналіз, теоретичний аналіз, системний аналіз.

Результати дослідження: узагальнено аналітичні дані, що необхідні для формування рекомендацій щодо впровадження мобільних платежів і банкінгу як інструментів економічної стабілізації та відновлення України. Запропоновано заходи для фінансових установ, державних органів та міжнародних партнерів, спрямовані на підвищення доступності фінансових послуг, оптимізацію їх використання в умовах кризи та інтеграцію сучасних технологій у фінансову систему країни.

Теоретична цінність дослідження: дослідження допоможе поглибити розуміння ролі мобільних платежів і банкінгу в умовах економічної нестабільності, викликаній військовими конфліктами, зокрема, їх впливу на фінансову інклюзію, підтримку малого і середнього бізнесу, а також інтеграцію інноваційних технологій у фінансову систему країни.

Практична цінність дослідження: результати дослідження можуть бути використані урядовими інституціями, фінансовими установами та міжнародними організаціями для розробки стратегій впровадження мобільних платежів і банкінгу, спрямованих на забезпечення економічної стабільності, підтримку малого та середнього бізнесу, розширення доступу до фінансових послуг та відновлення економіки України в повоєнний період.

Цінність дослідження: полягає у здійсненні аналізу та розробці рекомендацій, які можуть бути використані урядом, фінансовими установами та міжнародними організаціями для впровадження мобільних платежів і банкінгу як інструментів економічної стабілізації, підтримки фінансової інклюзії та відновлення економіки України в умовах кризи та у післявоєнний період.

Майбутні дослідження: обмеження дослідження полягає у використанні даних, доступних із відкритих джерел, та відсутності детальної інформації від фінансових установ щодо специфіки впровадження мобільних платежів і банкінгу в кризових умовах. Майбутні дослідження будуть спрямовані на аналіз практичного досвіду використання цих технологій для економічного відновлення в Україні та інших країнах, які пережили війну.

Тип статті: теоретичний, практичний

Purpose: research on the opportunities and challenges of implementing mobile payments and banking for ensuring economic stability and recovery of Ukraine's economy during the war and in the post-war period.

Method: statistical analysis, empirical analysis, case study, qualitative analysis, theoretical analysis, systemic analysis.

Findings: generalized analytical data necessary for developing recommendations on the implementation of mobile payments and banking as tools for economic stabilization and Ukraine's recovery. Measures are proposed for financial institutions, government agencies, and international partners aimed at improving access to financial services, optimizing their use during crises, and integrating modern technologies into the country's financial system.

Theoretical implications: the research will help deepen the understanding of the role of mobile payments and banking in conditions of economic instability caused by war, particularly their impact on financial inclusion, support for small and medium-sized businesses, and the integration of innovative technologies into the country's financial system.

Practical implications: the results of the research can be used by government institutions, financial institutions, and international organizations to develop strategies for implementing mobile payments and banking aimed at ensuring economic stability, supporting small and medium-sized businesses, expanding access to financial services, and facilitating Ukraine's economic recovery in the post-war period.

Value: is in conducting an analysis and developing recommendations that can be utilized by the government, financial institutions, and international organizations for the implementation of mobile payments and banking as tools for economic stabilization, support for financial inclusion, and the recovery of Ukraine's economy during a crisis and in the post-war period.

Future research: the limitations of the research lie in the use of data available from open sources and the lack of detailed information from financial institutions regarding the specifics of implementing mobile payments and banking in crisis conditions. Future research will focus on analyzing the practical experience of using these technologies for economic recovery in Ukraine and other countries that have experienced war.

Paper type: theoretical; practical.

Ключові слова: мобільні платежі, мобільний банкінг, банки, фінансові інновації, економічне відновлення, фінансова інклюзія, цифрові технології, економічна стабільність, кризові умови, фінансова система, війна.

Key words: mobile payments, mobile banking, banks, financial innovations, economic recovery, financial inclusion, digital technologies, economic stability, crisis conditions, financial system, war.

Вступ

Мобільні платежі та банкінг стали вагомими компонентами фінансового сектору в багатьох країнах світу. В умовах кризи, викликаній військовими діями, їхнє значення для економіки України значно зросло. Війна створила нестабільне економічне середовище, у якому традиційні фінансові інститути зазнають великих викликів, а звичайний доступ до банківських послуг може бути обмежений. Нестабільність та непередбачуваність подій на фронті можуть спричинити різкі коливання валютного курсу, уповільнення економічної активності в окремих регіонах та фінансову нестабільність у країні загалом. В таких умовах мобільні платежі та банкінг можуть забезпечити критично важливу фінансову підтримку. Ці інструменти дозволяють громадянам та бізнесу отримувати доступ до фінансових послуг у будь-який час і з будь-якого місця, що сприяє підтримці економічної активності навіть у найскладніших умовах. Гнучкість мобільних фінансових рішень дозволяє не лише швидко адаптуватися до змін, але й забезпечити стійкість фінансових потоків, що є критично важливим для стабілізації економіки.

Одним з ключових аспектів впровадження мобільних платежів є їх здатність до масштабування і адаптації під різні потреби споживачів та бізнесу. Інвестиції у новітні технології, такі як безконтактні платежі, банкінг через мобільні додатки та цифрова ідентифікація, дозволяють фінансовим інституціям залишатися конкурентоспроможними та ефективно реагувати на кризові ситуації. Інтеграція цих рішень сприяє розвитку гнучкості та адаптивності в фінансовій системі України, що є важливим елементом її відновлення.

Теоретичні основи дослідження

Для України, яка знаходиться у стані війни, мобільні фінансові технології забезпечують доступ до фінансових послуг для населення та підприємств, включаючи регіони з обмеженою інфраструктурою. Зосередженість на розвитку мобільних фінансових технологій дозволяє підтримувати економічну активність у нестабільних умовах. Мобільні платежі та банкінг забезпечують доступ до фінансових ресурсів для малого та середнього бізнесу. Це важливо в умовах валютної нестабільності та інфляційного тиску, які можуть виникати внаслідок воєнних дій.

Інтеграція мобільних платіжних систем у фінансову стратегію країни дозволяє управляти ризиками, що виникають у нестабільних економічних умовах. Впровадження інноваційних фінансових інструментів сприяє адаптації фінансової системи до нових викликів та відповідає потребам забезпечення макроекономічної стабільності і підтримки національних інтересів в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сфері мобільних платежів і банкінгу дослідження проводили як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Зокрема, Nikita (2024) зосереджував увагу на технічних аспектах мобільних фінансових рішень та їх впливі на поведінку споживачів, тоді як Анакро (2023) досліджував вплив мобільного банкінгу на фінансову інклюзію, приділяючи особливу увагу регіонам із низьким рівнем доступу до банківських послуг. Вітчизняні дослідники також зробили внесок у цю сферу: Бурцев (2024) акцентував увагу на нормативно-правових аспектах впровадження мобільних фінансових технологій в Україні, Поляк-Свергун (2024) вивчала їх вплив на розвиток малого та середнього бізнесу, а Ключка et al. (2024) досліджувала економічний ефект від впровадження цифрових фінансових технологій у кризових умовах. Попри це, у наявних дослідженнях недостатньо висвітлено роль мобільних платежів і банкінгу в умовах війни, їхній вплив на економічну стабільність та потенціал для відновлення економіки в післявоєнний період, що підкреслює актуальність цієї статті.

Постановка проблеми

Метою статті є дослідження можливостей і викликів впровадження мобільних платежів та банкінгу для забезпечення економічної стабільності та відновлення економіки України в умовах війни.

Методологія дослідження

Для реалізації мети дослідження проведено її декомпозицію та використано такі методи наукового пізнання:

Емпіричний аналіз – використання офіційної статистики, звітів урядових органів, міжнародних організацій, фінансових звітів банків та мобільних операторів для визначення основних тенденцій у сфері мобільних платежів і банкінгу;

Статистичний аналіз – застосування статистичних методів для аналізу даних щодо обсягів мобільних транзакцій, кількості користувачів мобільного банкінгу, а також регіонального розподілу цих послуг;

Якісний аналіз – вивчення текстових матеріалів, таких як законодавчі акти, офіційні документи, аналітичні звіти та публікації у медіа, для визначення ключових тенденцій, можливостей і викликів впровадження мобільних фінансових технологій;

Кейс-стаді – аналіз конкретних прикладів впровадження мобільних платежів та банкінгу в Україні та інших країнах, які можуть бути застосовані для післявоєнного відновлення економіки;

Теоретичний аналіз – аналіз наукових публікацій, теоретичних робіт з тематики мобільних фінансових технологій та інновацій у фінансовій сфері для визначення теоретичної бази дослідження;

Системний аналіз – дослідження взаємозв'язків між компонентами фінансової системи України та впливу мобільних платежів і банкінгу на економічну стабільність.

Результати

На сьогодні мобільні платежі стали невід'ємною частиною глобальної фінансової системи. На рис. 1 показано динаміку росту ринку мобільного банкінгу на основі даних про обсяг мобільних транзакцій у різних регіонах світу.

У 2023 році загальний обсяг ринку мобільних платежів перевищив \$7,5 трлн і продовжує зростати (рис. 1). Країни Азії, зокрема Китай та Індія, залишаються лідерами за темпами розвитку цього сегменту, тоді як у США та Європі мобільні платежі набули масового впровадження завдяки технологічним гігантам та інноваціям у банківському секторі. Мобільні платежі стали основним способом оплати товарів та послуг у багатьох країнах, замінюючи готівку та традиційні банківські операції.

В Україні мобільні платежі почали активно розвиватися після появи таких технологій, як безконтактні платежі та цифрові гаманці. Перші сервіси мобільних платежів були впроваджені у партнерстві з міжнародними платіжними системами Visa та Mastercard, що дозволило банкам інтегрувати ці інструменти у свої мобільні додатки. Значний поштовх розвитку мобільних фінансових сервісів в Україні дали банки, зокрема ПриватБанк, який першим серед українських банків почав впроваджувати безконтактні платежі та мобільні додатки для управління фінансами.

З розвитком FinTech в Україні та завдяки підтримці держави (наприклад, через цифровізацію банківської системи та появу проектів нахштат "Дія"), мобільні платежі стали більш доступними для широкого населення. Сьогодні більшість великих українських банків, таких як ПриватБанк, Монобанк та Ощадбанк, пропонують можливості для безконтактних

платежів через мобільні додатки, а також інтеграцію з Google Pay, Apple Pay та іншими сервісами.

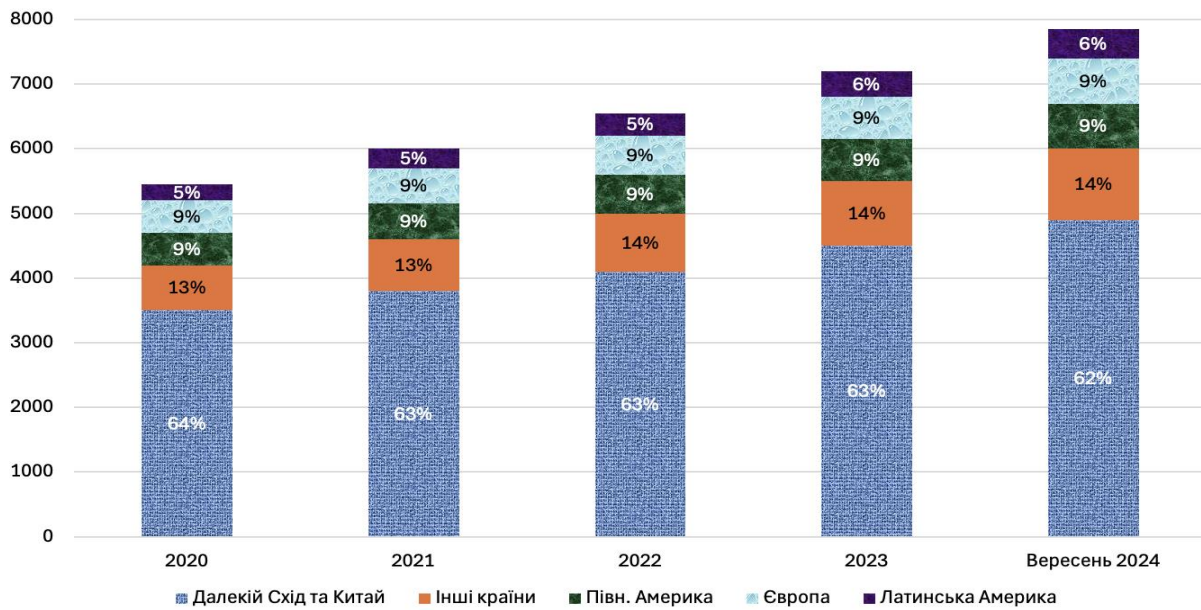

Рисунок 1 – Обсяг ринку мобільних транзакцій з 2020 по 2025 рік (у млрд дол. США)

Джерело: побудовано автором за даними (50+ Global Mobile Payment Stats, Data & Trends, б.д.)

Проаналізуємо динаміку розвитку ринку мобільних платежів до початку повномасштабного вторгнення рф та після нього на основі даних Національного банку України щодо обсягів безготівкових операцій в загальному обсязі транзакцій з використанням платіжних карток, а також порівняємо її зі світовими тенденціями (рис. 2).

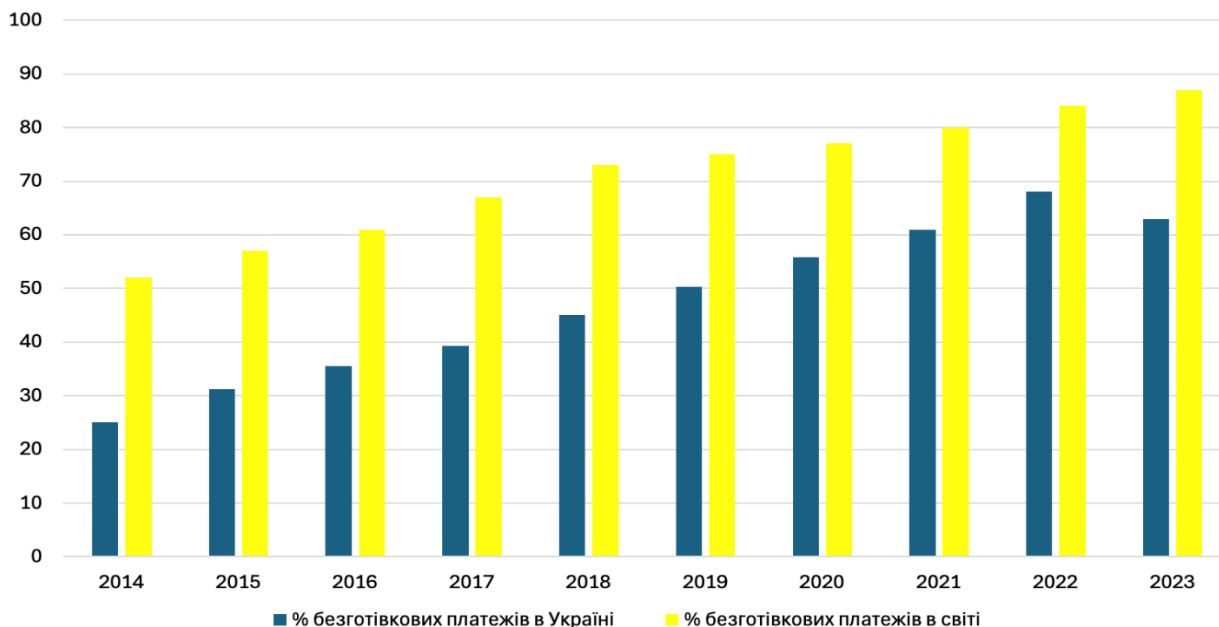

Рисунок 2 – Обсяг безготівкових операцій в загальному обсязі транзакцій з використанням платіжних карток з 2014 по 2023 в Україні та світі

Джерело: побудовано автором за даними (Національний Банк України, 2014-2023)

Таким чином, має місце стабільне зростання частки безготівкових платежів в Україні з 2014 по 2023 роки (рис. 2). Пік зростання спостерігається у 2022 році, що можна пов'язати з початком повномасштабного вторгнення рф та більшою адаптацією населення до мобільних платежів і банкінгу. В умовах воєнних дій та знищення банківської інфраструктури українці

активно почали використовувати безготівкові розрахунки та мобільні платежі як безпечну й надійну альтернативу готівковим операціям. У 2023 році спостерігалось невелике зниження частки безготівкових платежів, але вона все одно залишається на високому рівні, що свідчить про довгострокову тенденцію до збільшення використання цифрових фінансових інструментів. Така тенденція відповідає і загальносвітовим трендам, адже згідно статистичних даних частка готівкових платежів в світі стабільно падає (2018 рік – 27% світі, 22% у Франції, 48% – у Німеччині, 22% – у США; 2022 – 16% у світі, 10% у Франції, 39% – у Німеччині, 12% – у США; прогнозоване падіння у 2026 р – 10% у світі, 5% – у Франції, 31% – у Німеччині, 9% – у США) (FIS, 2023).

До початку війни у 2022 році мобільні платежі та банкінг в Україні демонстрували стабільне зростання, але все ще залишалися у фазі активного розвитку. Основні тенденції були наступними:

- Розвиток мобільних додатків для банківських послуг. Мобільні платіжні додатки, такі як “Приват24”, “Монобанк”, “Ощад24”, вже мали велику популярність серед українців, забезпечуючи доступ до основних банківських операцій: перекази, оплата комунальних послуг, покупки в інтернеті. Зростала кількість користувачів мобільного банкінгу, про що свідчить стрімкий ріст кількості успішних ідентифікацій через систему BankID (рис. 3);

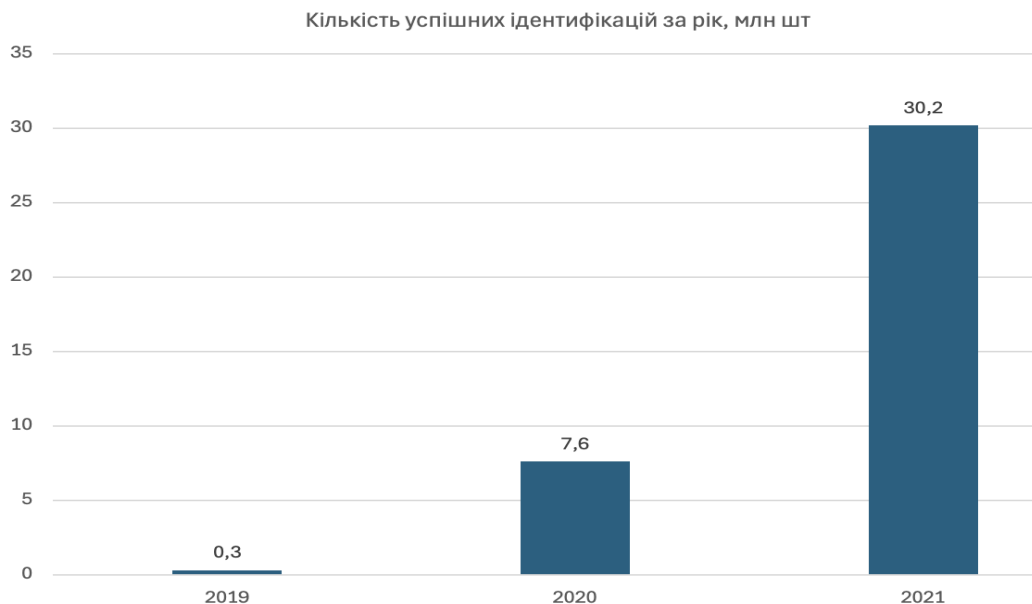

Рисунок 3 – Кількість успішних ідентифікацій через систему BankID, млн шт
Джерело: побудовано автором за даними (Національний Банк України, 2021)

- збільшення безготівкових платежів. До 2022 року спостерігалось поступове зростання частки безготівкових розрахунків у країні, що відповідало загальносвітовим тенденціям до переходу на цифрові платежі (рис. 2). Мобільні платежі набирали популярності, але більшість українців все ще покладалися на банківські картки та готівку;

- домінування у великих містах. Мобільні платежі та банкінг переважно використовували більш технологічно підковані категорії населення – жителі великих міст та підприємці. У віддалених регіонах рівень користування мобільними банківськими інструментами був нижчим. Кількість платіжних терміналів у розрахунку на 1 млн постійного населення України за 2021 рік зросла з 9,4 тис. од. до 10,7 тис. од. (на 13,8%). Регіональний розподіл платіжних терміналів залишався доволі нерівномірним. Лідерами за цим показником були: м. Київ (26,3 тис. терміналів на 1 млн населення), Київська (16,4 тис. терміналів) та Дніпропетровська (12,9 тис. терміналів) області. Найменша кількість терміналів

у розрахунку на 1 млн населення – у Закарпатській (6,3 тис. терміналів), Донецькій (4,3 тис. терміналів) та Луганській (2,6 тис. терміналів) областях (Національний Банк України, 2021);

- розповсюдження технологічного прогресу. Мобільні платежі та банкінг активно розвивалися завдяки доступу до швидкісного інтернету та мобільних пристроїв, однак загальне проникнення таких технологій ще було обмеженим. Підприємства і магазини лише поступово інтегрували можливості мобільних платежів, що демонструють дані на рис. 4.

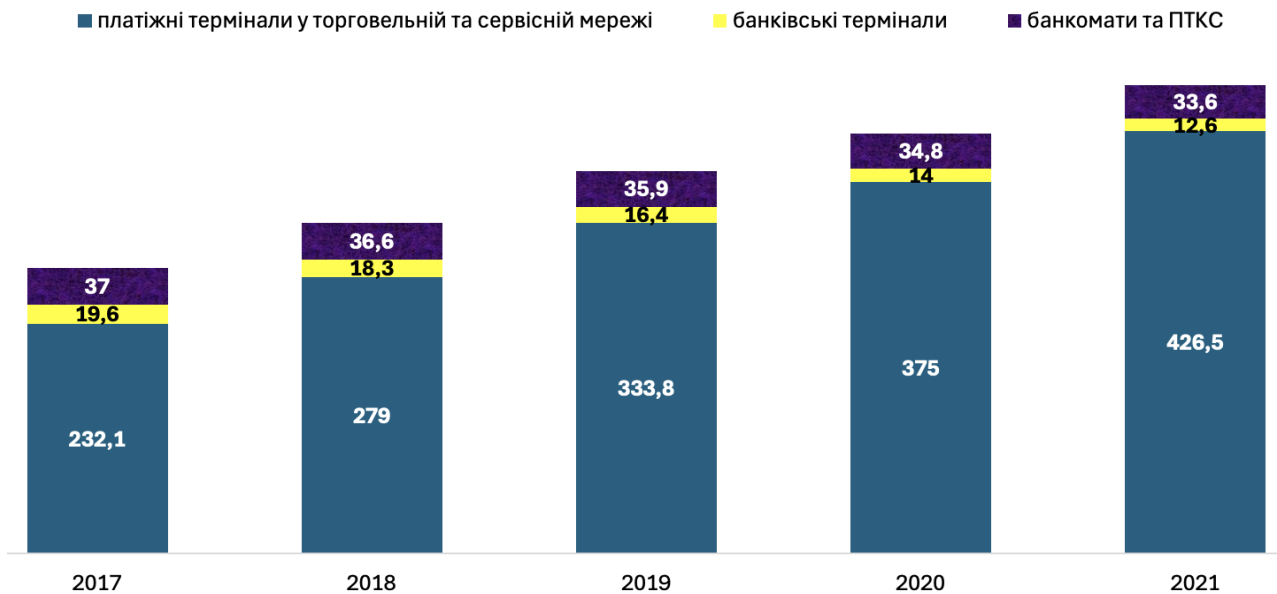

Рисунок 4 – Платіжна інфраструктура в Україні на 2021 рік, тис. од
Джерело: побудовано автором за даними (Національний Банк України, 2021)

Після початку повномасштабної війни у 2022 році мобільні платежі та банкінг стали критично важливими для економічної та соціальної стабільності в Україні. Використання цих інструментів значно зросло, а їхня роль у підтримці фінансових операцій суттєво змінилася. Розглянемо основні зміни у структурі мобільних платежів після вторгнення РФ:

- Масштабування мобільних платежів. Війна значно підштовхнула до широкого використання мобільних платіжних систем. Через військові дії та руйнування інфраструктури доступ до фізичних банківських відділень став обмеженим, і тому мобільні додатки для платежів стали головним інструментом для проведення фінансових операцій. Зокрема на рис. 2 це наочно підтверджується різким стрибком обсягу безготівкових операцій у 2022 році;

- Підтримка гуманітарних та військових потреб. Мобільні платіжні системи були інтегровані в процес збору пожертв для підтримки Збройних Сил України, внутрішньо переміщених осіб і постраждалих громадян. За допомогою мобільних додатків стало можливим швидко і безпечно здійснення фінансових переказів для допомоги країні.

- Мобільні платежі почали використовувати навіть ті категорії населення, які раніше уникали цифрових банківських послуг. Навіть у віддалених регіонах і серед старшого покоління мобільний банкінг став життєво важливим для отримання пенсій, соціальних виплат та переказів від родичів. На рис. 5 можна прослідкувати дану динаміку.

- Міжнародні платежі. Через мобільні додатки стало можливим отримання міжнародної допомоги та переказів від української діаспори. Зокрема, усього за 2023 рік із використанням платіжних систем “переказу коштів”, створених як резидентами, так і нерезидентами, переказано в Україну 2,6 млрд дол. США в еквіваленті (Національний Банк України, 2023);

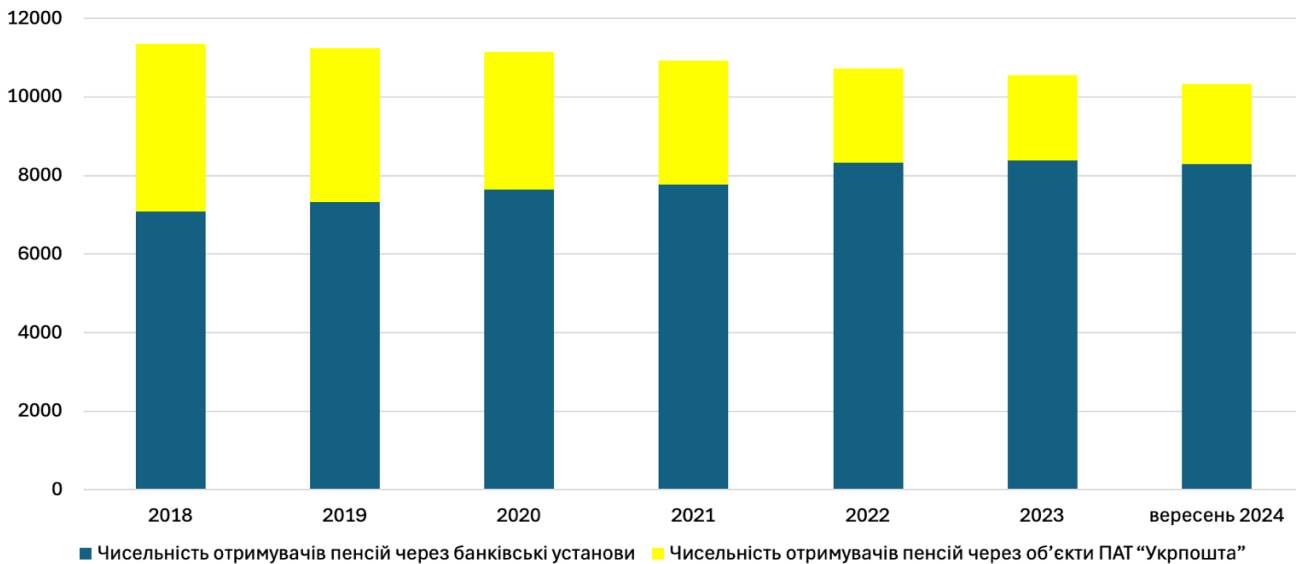

Рисунок 5 – Чисельність отримувачів пенсій, житлових субсидій та пільг через банки та пошту, тис. осіб

Джерело: побудовано автором за даними (Пенсійний Фонд України, 2018-2024)

- Підтримка бізнесу. Мобільний банкінг став критичним для малого та середнього бізнесу, особливо в умовах руйнування інфраструктури. Бізнеси швидко адаптувалися до прийому мобільних платежів, що дозволило їм продовжувати діяльність у важких умовах;

- Державні виплати та послуги. Мобільні додатки стали основним каналом для виплати соціальної допомоги, пенсій та інших державних виплат громадянам, які залишилися без доступу до традиційних банківських відділень.

Зокрема, феномен застосунок "Дія" полягає у його здатності швидко адаптуватися до нових викликів, спричинених війною, та надавати широкий спектр цифрових послуг, які не тільки полегшують життя громадян, але й сприяють стабільності та відновленню країни. В умовах війни мобільність і доступність державних послуг стали критично важливими, а "Дія" змогла оперативно забезпечити громадян такими можливостями. Застосунок надав швидкий доступ до документів, що є особливо важливим в умовах переміщення людей та втрати фізичних документів. Запуск "єДокумент" дозволив українцям мати надійний засіб ідентифікації навіть у випадках, коли фізичні документи недоступні або втрачені. Також через "Дію" запроваджені важливі фінансові інструменти, такі як військові облігації, що дозволило залучити значні кошти на підтримку ЗСУ: станом на квітень 2023 року, через застосунок "Дія" було придбано військових облігацій на суму понад 540 мільйонів гривень (Посканна, 2023).

Це свідчить про активну участь громадян у фінансуванні оборони країни, а також про ефективність інструментів масової участі у фінансових процесах через цифрові платформи. Платформа "Дія" відіграла важливу роль у забезпеченні доступу до інформації та новин в умовах війни, коли фізичні медіа могли бути недоступними. Функції радіо і телебачення в додатку дозволили підтримувати комунікацію з населенням навіть під час інформаційної війни, розв'язаної росією. Також, такі інноваційні послуги, як спрощене розривання належного користувача та цифрове водійське посвідчення, демонструють потенціал для подальшого полегшення життя громадян та сприяння економічному розвитку.

У світовій перспективі сучасний ландшафт мобільного банкінгу характеризується його широким впровадженням та зростаючою складністю послуг, що надаються. Мобільний банкінг став невід'ємною частиною фінансової екосистеми і значна кількість клієнтів використовують свої смартфони для управління фінансами. Зокрема, близько 90%

користувачів мобільного банкінгу перевіряють стан рахунків через мобільний застосунок, а 79% – переглядають останні транзакції (10 Statistics on Mobile Banking & Finance App User Engagement – Storyly, б.д.).

До основних характеристик тренду сучасного мобільного банкінгу в світі можна віднести:

- Високі показники впровадження. Зручність і доступність мобільного банкінгу призвели до високих показників його використання серед споживачів усіх вікових груп. Наприклад, за даними Forbes, понад три чверті американців обирають користування електронними банківськими послугами, аніж похід у банківську установу (Underwood, 2024);

- Посилені заходи безпеки. Із зростанням залежності від мобільного банкінгу зростає увага до питань безпеки. Банки впроваджують передові заходи безпеки, такі як біометрична автентифікація та наскрізне шифрування для захисту інформації та транзакцій користувачів;

- Багатофункціональність. Сучасні мобільні додатки для банкінгу пропонують широкий спектр функцій, що виходять за межі базового управління рахунками. Користувачі можуть подавати заявки на кредити, інвестувати в акції, керувати бюджетом та навіть отримувати фінансові поради на основі штучного інтелекту безпосередньо з мобільних пристроїв.

- Інтеграція з фінтехом. Багато банків співпрацюють із фінтех-компаніями для покращення своїх мобільних банківських послуг. Ці партнерства дозволяють банкам пропонувати інноваційні сервіси, такі як миттєві платежі та персоналізовані фінансові поради, використовуючи гнучкість і технології фінтеху;

- Орієнтація на користувача. Банки пріоритетно працюють над покращенням користувацького досвіду у своїх додатках для мобільного банкінгу. Це включає інтуїтивний дизайн, персоналізовані функції та чуйне обслуговування клієнтів, все це спрямоване на те, щоб зробити мобільний банкінг максимально зручним та простим для користувача.

Висновки

Таким чином, сучасний стан мобільного банкінгу характеризується динамічністю та постійним розвитком, а інновації та клієнтоорієнтованість є головними факторами. Аналіз ретроспективних даних та дослідження тенденцій та перспектив мобільного банкінгу в Україні та світі дозволив виділити ключові тренди розвитку цієї галузі в Україні та визначити її значення для повоєнного відновлення нашої країни.

I. Інтеграція з Інтернетом речей (IoT) та з державними системами. Майбутнє мобільного банкінгу, базуючись на сучасних трендах, готується прийняти інновації та зміни, які ми тільки починаємо усвідомлювати. Для України, яка проходить через виклики війни, а також готується до масштабного відновлення у повоєнний період, розвиток мобільних фінансових послуг є важливим інструментом підтримки економіки, соціальної стабільності та ефективної інтеграції в глобальну цифрову економіку. У майбутньому мобільний банкінг може стати ще важливішим інструментом не тільки для управління фінансами, але й для відбудови економіки. Інтеграція з IoT дозволить мобільним фінансовим послугам стати частиною повсякденного життя громадян, включаючи швидкі транзакції, управління цифровими ідентичностями та інтеграцію з державними системами допомоги та відбудови, як це вже реалізовано у продукті “Дія”. Для українців, які переживають війну та мають обмежений доступ до фізичних банківських послуг, мобільні фінансові технології вже зараз стають критичним інструментом. Наприклад, через мобільний додаток “Дія” можна отримати доступ до військових облігацій, соціальних виплат та інших критичних послуг, що демонструє потенціал мобільного банкінгу під час кризи.

Рисунок 6 – Ключові тренди розвитку мобільного банкінгу в Україні в контексті економічного відновлення

II. Відбудова економіки і прозорість у фінансах через використання блокчейн. У повоєнний час роль мобільного банкінгу в Україні може розширитися, включаючи інтеграцію не лише з фінансовими системами, але й з відбудовними проектами. Банки зможуть використовувати мобільні платформи для моніторингу та управління розподілом ресурсів, а також для залучення інвестицій через цифрові фінансові продукти. Блокчейн та інші децентралізовані технології можуть забезпечити прозорість і зменшити ризики корупції в державних і приватних проектах з відбудови.

III. Штучний інтелект (ШІ) для прогнозування та фінансового планування. Штучний інтелект стане ключовим елементом розвитку банківських послуг, дозволяючи прогнозувати фінансові потреби громадян та бізнесу, що критично важливо для планування економічного відновлення. Персоналізовані поради з управління фінансами, засновані на аналізі фінансових патернів, можуть допомогти українцям більш ефективно управляти своїми ресурсами під час періодів відбудови та стабілізації економіки.

IV. Соціальні послуги через мобільний банкінг. Роль банків у майбутньому також може розширитися до координаторів не лише фінансових, але й соціальних послуг. У післявоєнний період мобільні платформи можуть стати ключовим інструментом для доступу громадян до державних послуг, медичної допомоги та інших соціальних програм. Такий підхід створить більш інтегровану систему, де мобільні фінансові послуги будуть спрямовані не лише на фінансове благополуччя, але й на загальну підтримку громадян у період відновлення.

Однак виклики, пов'язані з безпекою даних, конфіденційністю та цифровою грамотністю, залишатимуться важливими аспектами для подолання в умовах відбудови України. Зважаючи на це, необхідно впроваджувати інноваційні рішення та підходи для забезпечення надійного функціонування мобільного банкінгу та розширення доступу до нього. Отже, для України майбутнє мобільного банкінгу – це не лише технологічні досягнення, але й переосмислення ролі банківських послуг в умовах війни та відбудови. Вони стають важливим елементом забезпечення фінансової стабільності, прозорості та розвитку суспільства в цифровій економіці.

Шлях до впровадження передових рішень у сфері мобільного банкінгу для України в умовах війни та у період післявоєнного відновлення є як складним, так і трансформаційним.

Війна призвела до необхідності адаптувати банківську інфраструктуру до нових викликів, а мобільний банкінг став важливим інструментом для підтримки економіки та забезпечення фінансових послуг під час кризи. Попри виклики, кожен із них відкриває можливості для інновацій та економічного зростання, що сприятиме швидшому відновленню країни. До викликів слід віднести:

- Проблеми безпеки та конфіденційності. У зв'язку зі збільшенням кількості мобільних банківських операцій під час війни зростає загроза кібератак, особливо з боку рф. Захист конфіденційних даних українських користувачів, враховуючи складні умови війни, є першочерговим завданням. Банкам необхідно впроваджувати сучасні засоби захисту даних та відповідати міжнародним стандартам, таким як GDPR, адже негативний вплив може мати суттєві наслідки. Наприклад, за даними Google так звану базу "Ukraine PII" було виявлено 16 травня 2023 року. У ній було зібрано інформацію про адресу електронної пошти, стать людини, прізвище та по батькові, дату народження, адресу проживання (реєстрації), номер телефону. Як наслідок, зокрема громадяни України, які підлягають військовій службі, почали отримувати на свої електронні поштові скриньки листи з антидержавними закликами, що явно мають ознаки російських інформаційно-психологічних операцій (ІПСО);

- Інтеграція технологій. У післявоєнний час зростає потреба масштабної модернізації банківської інфраструктури. Інтеграція сучасних технологій у застарілі системи банківських установ вимагатиме значних інвестицій, часу та спеціалізованих знань, щоб забезпечити їх стійкість і ефективність;

- Дизайн користувацького досвіду (UX). Розробка мобільних банківських інтерфейсів, зручних для українців, серед яких є як вимушені переселенці, так і ті, хто перебуває в умовах активних бойових дій, залишається важливою задачею. Необхідно створювати прості у використанні рішення, які одночасно будуть надавати доступ до різноманітних послуг і забезпечувати швидкість операцій. У табл. 1 наведено рейтинги українських банків за критерієм стійкості та зручності для користувачів за даними інформаційно-аналітичного порталу Мінфін та асоціації Української міжбанківської асоціації членів платіжних систем ЄМА. Наразі, лідером користувацьких рейтингів є застосунок від Monobank, а такі банки як Укрсиббанк та Райффайзен Банк, попри високі місця у рейтингу стабільності, отримали набагато менші бали від користувачів, що свідчить про те, що банкам необхідно розвивати комплексний підхід до власного позиціонування, спираючись не тільки на аргументи фінансової стабільності, а на пропозицію зручного досвіду для користувача;

Таблиця 1 – Рейтинг українських банків за стійкістю та зручністю для користувачів

Назва	Місце (стійкість)	Місце (користувацький досвід)
Monobank	10	1
Укрсиббанк	1	7
Райффайзен Банк	3	9
ПУМБ	7	5
Ощадбанк	9	10
Sense bank	14	2
А-банк	16	3
ПриватБанк	6	4
Укргазбанк	12	6
OTPbank	5	8

Джерело: складено автором на основі (Рейтинг Банків України — Мінфін, б.д.) та (Бегаль, 2024)

- Цифрова грамотність та доступність. В умовах війни доступ до мобільних банківських

послуг для всіх верств населення є критично важливим, зокрема для людей з обмеженим доступом до інтернету та технологій. Забезпечення можливості користування фінансовими послугами в таких умовах залишається значним викликом. Національний Банк України у стратегії на 2024 рік зазначив це окремим пунктом: “Окремо зверну увагу на завдання з розбудови інклюзивної фінансової системи. Боронячи незалежність, Україна стає країною героїв та одночасно і країною ветеранів. Якщо ще кілька років тому філософія безбар’єрності була лише нашим особистим вибором, одним із кроків, який наближає нас до європейських цінностей, то сьогодні ситуація кардинально змінилася. Підтримка ветеранів та людей з інвалідністю – масштабне національне завдання, а політика героїв є частиною нової державної доктрини, проголошеної Президентом України Володимиром Зеленським. Саме тому ми як команда Національного банку та як регулятор фінансового ринку взяли на себе зобов’язання побудувати найінклюзивнішу фінансову систему в світі. Безбар’єрність була “захита” в нову Стратегію розвитку фінансового сектору. Учасники фінансового ринку вже розпочали активну роботу в цьому напрямі”.

Таким чином, можна виділити наступні можливості, що відкриваються перед Україною у розвитку мобільного банкінгу:

- Інноваційні рішення у сфері безпеки. Вирішення проблем безпеки під час війни стимулює розробку нових технологій у галузі шифрування, біометричної аутентифікації та блокчейну. Це сприяє підвищенню захищеності даних та довіри користувачів до мобільного банкінгу, що є особливо актуальним в умовах кібервійни;

- Партнерства з фінтех та технологічними компаніями. Складнощі інтеграції нових технологій в Україні відкривають можливості для співпраці з фінтех-компаніями, що сприятиме швидкому розвитку нових мобільних банківських послуг. Це дозволить банкам забезпечити інноваційні рішення для потреб відновлення країни;

- Покращена персоналізація завдяки штучному інтелекту (ШІ). Використання ШІ дозволить українським банкам надавати персоналізовані фінансові рекомендації, що сприятиме економічному відновленню громадян і бізнесу після війни. Автоматизовані рішення допоможуть керувати фінансовими ризиками та планувати відбудову на рівні громад і підприємств;

- Фінансова інклюзія. Мобільний банкінг може стати потужним інструментом для підвищення фінансової інклюзії в Україні, забезпечуючи доступ до банківських послуг для населення у віддалених регіонах і переселенців. Це відкриває можливості для залучення додаткових інвестицій та стимулювання економічного зростання.

Станом на 2024 рік, мобільні платежі в Україні набувають все більшого поширення, особливо з огляду на потребу у швидких та безпечних способах оплати під час війни та економічної нестабільності. Українські банки та FinTech компанії активно інвестують у розвиток мобільних фінансових технологій, що дозволяє громадянам здійснювати платежі безпосередньо зі смартфонів, зменшуючи залежність від готівки та фізичних карток.

Отже, мобільний банкінг є не лише ключовим інструментом для підтримки української економіки під час війни, але й матиме визначальне значення для післявоєнного відновлення. Використовуючи ці можливості, українські банки зможуть створити більш захищені, інклюзивні та персоналізовані послуги, що сприятимуть розвитку економіки і суспільства в цілому.

Фінансування

Це дослідження не отримало конкретної фінансової підтримки.

Конкуруючі інтереси

Автори заявляють, що у них немає конкуруючих інтересів.

Список використаних джерел

- Nikita, T.A. (2024). Tech Trends In Digital Banking: An Empirical Study. *Library Progress International*, 44(3), 11579–11589. URL : <https://bpasjournals.com/library-science/index.php/journal/article/view/2483>
- Anakro, G., Xhate, Z., & Mishi, S. (2023). The Policies, Practices, and Challenges of Digital Financial Inclusion for Sustainable Development: the case of the Developing Economy. *FinTech*, 2(2), 327–343. <https://doi.org/10.3390/fintech2020019>
- Бурцев, Я. (2024). Розвиток фінансових технологій та сучасні тренди в банківській сфері. URL : <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/8569>
- Поляк-Свергун, М. (2024). Фінансові технології та мобільний банкінг. URL : <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/220/>
- Ключка, О., Богріновцева, Л., & Козій, Н. (2024). Оцінка ефективності впровадження інноваційних технологій в діяльність вітчизняних банків під впливом цифрової трансформації фінансового ринку. *Економіка Та Суспільство*, 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-33/>
- 50+ Global Mobile Payment Stats, Data & Trends. (n.d.). Merchant Savvy. URL : <https://www.merchantsavvy.co.uk/mobile-payment-stats-trends/>
- Річний звіт Національного банку України за 2014-2023 рік. Національний Банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/>
- GPR 2023 The Global Payments Report. FIS. URL : https://www.fisglobal.com/en/-/media/fisglobal/files/campaigns/global-payments-report/FIS_TheGlobalPaymentsReport2023_May_2023.pdf
- Річний звіт Національного банку України за 2021 рік. Національний Банк України. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2021.pdf?v=9/
- Архів – Пенсійний фонд України. (2018-2024). Пенсійний Фонд України. URL : <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/chyselnist-otrymuvachiv-pensij-cherez-banky-ta-poshtu/arhiv-zapitannya-vidpovidi-peremishhenim-chyselnist-otrymuvachiv-pensij-cherez-banky-ta-poshtu/>
- Річний звіт Національного банку України за 2023 рік. Національний Банк України. URL : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=9
- Посканна, О. (2023). Представник Мінцифри Банік: Після вторгнення РФ в Україну ми запускали послуги, які точно не були для. *Гордон*. URL : <https://gordonua.com/ukr/publications/predstavnik-mncifri-bank-pslya-vtorgnennya-rf-v-ukranu-mi-zapuskali-poslugi-yak-tochno-ne-buli-dlya-nas-ochkuvanimi-ndash-dokument-vyskov-oblgac-donati-na-armyu-1657124.html>
- 10 Statistics on mobile banking & Finance app user engagement – Storyly. (n.d.). URL : <https://www.storyly.io/post/10-statistics-mobile-banking-finance-app>
- Underwood, J. (2024, January 31). *U.S. Consumer Banking Statistics 2024*. *Forbes Social Sciences* <https://www.forbes.com/advisor/banking/banking-trends-and-statistics/>
- Рейтинг банків України — Мінфін. (б.д.). URL : <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>
- Бегаль, І. (2024). Рейтинг банківських додатків. Чи є конкуренти у моно? Чи зміг «Ощад» обійти «Райф» та OTP? Яке місце у ТОП-10 посідає «Приват»? Дослідження асоціації ЄМА. URL : <https://forbes.ua/money/rejting-bankivskikh-dodatkov-chi-e-konkurenti-u-mono-chi-zmig-oshchad-obiyti-rayf-ta-otp-yake-mistse-u-top-10-posidaie-privat-doslidzhennya-asotsiatsii-ema-10052023-13576>

References

- Nikita, T.A. (2024). Tech Trends In Digital Banking: An Empirical Study. *Library Progress International*, 44(3), 11579–11589. Available from : <https://bpasjournals.com/library-science/index.php/journal/article/view/2483>
- Anakpo, G., Xhate, Z., & Mishi, S. (2023). The Policies, Practices, and Challenges of Digital Financial Inclusion for Sustainable Development: the case of the Developing Economy. *FinTech*, 2(2), 327–343. <https://doi.org/10.3390/fintech2020019>
- Burtsev, Ya. (2024). Rozvytok finansovykh tekhnolohii ta suchasni trendy v bankivskii sferi. Available from : <https://eztuir.ztu.edu.ua/handle/123456789/8569>
- Poliak-Cverhun, M. (2024). Finansovi tekhnolohii ta mobilnyi bankinh. Available from : <https://archives.mcnd.org.ua/index.php/conference-proceeding/article/view/220/>
- Kliuchka, O., Bohrinovtseva, L., & Kozii, N. (2024). Otsinka efektyvnosti vprovadzhennia innovatsiinykh tekhnolohii v diialnist vitchyznianskykh bankiv pid vplyvom tsyfrovoy transformatsii finansovoho rynku. *Ekonomika Ta Suspilstvo*, 62. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-33/>
- 50+ Global Mobile Payment Stats, Data & Trends. (n.d.). Merchant Savvy. Available from : <https://www.merchantsavvy.co.uk/mobile-payment-stats-trends/>
- Richnyi zvit Natsionalnogo banku Ukrainy za 2014-2023 rik. Natsionalnyi Bank Ukrainy. Available from : <https://bank.gov.ua/ua/news/all/>
- GPR 2023 The Global Payments Report. FIS. https://www.fisglobal.com/en/-/media/fisglobal/files/campaigns/global-payments-report/FIS_TheGlobalPaymentsReport2023_May_2023.pdf
- Richnyi zvit Natsionalnogo banku Ukrainy za 2021 rik. Natsionalnyi Bank Ukrainy. Available from : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2021.pdf?v=9
- Arkhiv – Pensiinyi fond Ukrainy. (2018-2024). Pensiinyi Fond Ukrainy. Available from : <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/chyselnist-otrymuvachiv-pensij-cherez-banky-ta-poshtu/arhiv-zapitannya-vidpovidi-peremishhenim-chyselnist-otrymuvachiv-pensij-cherez-banky-ta-poshtu/>
- Richnyi zvit Natsionalnogo banku Ukrainy za 2023 rik. Natsionalnyi Bank Ukrainy. Available from : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2023.pdf?v=9
- Poskanna, O. (2023). Predstavnyk Mintsyfyri Banik: Pislia vtorhnennia RF v Ukrainu my zapuskaly posluhy, yaki tochno ne buly dlia. Gordon. Available from : <https://gordonua.com/ukr/publications/predstavnik-mncifri-bank-pslya-vtorgnennya-rf-v-ukranu-mi-zapuskali-poslugi-yak-tochno-ne-buli-dlya-nas-ochkuvanimi-ndash-dokument-vyskov-oblgac-donati-na-armyu-1657124.html>
- 10 Statistics on mobile banking & Finance app user engagement – Storyly. (n.d.). Available from : <https://www.storyly.io/post/10-statistics-mobile-banking-finance-app>
- Underwood, J. (2024, January 31). *U.S. Consumer Banking Statistics 2024*. Forbes Advisor. Available from : <https://www.forbes.com/advisor/banking/banking-trends-and-statistics/>
- Reitynh bankiv Ukrainy — Minfin. (n.d.). Available from : <https://minfin.com.ua/ua/banks/rating/>
- Behal, I. (2024). Reitynh bankivskykh dodatkov. Chy ye konkurenty u mono? Chy zmih «Oshchad» obiiy «Raif» ta OTP? Yake mistse u TOP-10 posidaie «Pryvat»? Doslidzhennia asotsiatsii YeMA. Available from : <https://forbes.ua/money/rejting-bankivskikh-dodatkov-chi-e-konkurenti-u-mono-chi-zmig-oshchad-obiyti-rayf-ta-otp-yake-mistse-u-top-10-posidaie-privat-doslidzhennya-asotsiatsii-ema-10052023-13576/>